

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Практикум: Планування екскурсійних маршрутів

рівень вищої освіти	<u>бакалаврський</u>
галузь знань	<u>10 – Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106. Географія</u>
освітня програма спеціалізація	<u>Географія рекреації та туризму</u>
вид дисципліни	<u>за вибором</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«31» серпня 2020 року, протокол № 14

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Людмила КЛЮЧКО, к. геогр. н., доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Протокол № 6 від «25» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

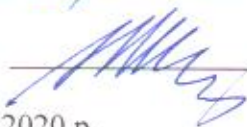
Людмила НЕМЕЦЬ

«25» серпня 2020р.

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 13 від «31» серпня 2020 р.

Голова методичної комісії

Олександр ЖЕМЕРОВ

«31» серпня 2020 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Практикум: Планування екскурсійних маршрутів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 106. Географія освітньо-професійної програми «Географія рекреації та туризму».

При організації навчання за даним курсом передбачено особливості навчального процесу в умовах адаптивного карантину згідно з наказами і рекомендаціями МОН України і наказу Ректора Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна № 0202-1/260 від «07» серпня 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Мета викладання навчальної дисципліни** – формування системи знань і навичок з теорії, методики та організації екскурсій, які є складовою туристичної діяльності, опанування практичними навичками планування та організації турів та екскурсійних маршрутів. В результаті вивчення цього курсу студенти повинні оволодіти методикою розробки, організації та проведення екскурсій та турів, практичними навичками з розробки нових екскурсійних маршрутів.

1.2. **Основні завдання** вивчення навчальної дисципліни:

- розкрити понятійно-термінологічний апарат екскурсознавства;
- розкрити особливості створення інноваційного екскурсійного продукту;
- висвітлити специфіку методики проведення оглядових і тематичних екскурсій;
- розглянути механізм управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах, а також організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні;
- висвітлити сутність сучасних інструментів маркетингу і менеджменту екскурсійної діяльності.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
8	
Лекції	
12 год.	
Практичні, семінарські заняття	
36 год.	
Самостійна робота	
72 год.	

1.6. **Заплановані результати навчання**

За результатами навчання студенти повинні

Знати:

- основні поняття і терміни екскурсознавства та екскурсійної діяльності;
- зміст і особливості екскурсійної діяльності;
- необхідні передумови розвитку екскурсійної діяльності;
- сутність екскурсії та її складові;
- класифікацію екскурсійних маршрутів;
- основні вимоги щодо організації екскурсійних маршрутів;
- механізм підготовки екскурсії та її основні властивості;
- основи управління екскурсійною діяльністю на різних інституціональних рівнях;
- нормативно-правову базу планування та організації екскурсійних маршрутів.

Уміти:

- підібрати необхідний фактичний матеріал;
- розробляти нові екскурсійні маршрути;
- організовувати роботу з планування екскурсійних маршрутів; □
- вести необхідну туристську документацію;
- підготувати індивідуальний текст екскурсії на конкретну тему;
- скласти технологічну карту екскурсії;
- використовувати методичні прийоми на практиці;
- брати участь у популяризації екскурсійних можливостей рідного краю;
- оволодіти практичними навичками професійної майстерності екскурсовода, зокрема, опанування методичними прийомами показу та розповіді, а також ораторським мистецтвом і комунікаційною майстерністю, в тому числі з іноземними туристами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти **компетентностями:**

загальними:

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- Розуміння та власне осмислення основних світоглядних концепцій і принципів у навчанні і професійній діяльності.
- Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.
- Соціальна відповідальність та екологічність мислення.
- Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.
- Здатність зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань.
- Навички використання інформаційних та комунікативних технологій.
- Здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми.
- Навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати індивідуально та в команді.
- Здатність планувати час та управляти ним.
- Уміння дотримуватись норм здорового способу життя та впроваджувати їх у особистій та професійній діяльності;

фаховими:

- Знання та розуміння предметної області дисципліни.
- Уміння застосовувати фахові знання на практиці.
- Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

- Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.
- Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.
- Розуміння процесів організації екскурсійної діяльності.
- Здатність розробляти та організовувати споживання екскурсійного продукту.
- Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.
- Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу.
- Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами чинного законодавства; пропагувати загальнолюдські цінності, етичну поведінку.
- Уміння працювати з документацією.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Екскурсійна діяльність як складова туристично-рекреаційної діяльності.

Тема 1. Основи організації екскурсійної діяльності. Функції екскурсії у задоволенні рекреаційних потреб людини. Сутність основних понять «екскурсознавство», «екскурсійна діяльність» відповідно до екскурсійної теорії. Рекреаційна сутність екскурсії. Сутність визначення та завдання екскурсії. Екскурсія як вид діяльності, що розвиває вміння розуміти природні та суспільні явища і процеси. Схема екскурсійного процесу і цілі екскурсій. Співвідношення цілей, завдань і форм проведення екскурсій. Загальна характеристика учасників та схема екскурсійного процесу. Ознаки екскурсії. Функції екскурсії: пізнавальна, комунікативна, соціальна, екологічна, просвітницька. Значення окремих функцій, їх сукупний вплив на екскурсантів. Функція наукової пропаганди. Функція інформації. Функція організації змістовного дозвілля.

Тема 2. Розвиток екскурсійної справи в контексті еволюції туристичної діяльності в Україні.

Історичні коріння екскурсійної справи. Мотивація подорожей і мандрівок давнини, відомості про Україну у працях Геродота, Птоломея, Плінія Старшого. Прообраз туризму в мандрівках давнини (9-19ст.). Початок організованого туризму, зародження і становлення екскурсійної справи в Україні (кінець 19 – початок 20ст.). Створення централізованої системи управління туризмом. Відновлення і розвиток екскурсійної справи у повоєнні часи (50 - 80-ті роки минулого століття). Сучасний стан сфери екскурсійних послуг в Україні та світі. Екскурсійна діяльність на Харківщині.

Тема 3. Основи екскурсійної методики.

Екскурсійний метод – сукупність методичних прийомів, які використовуються під час екскурсій. Мета екскурсійного методу – навчання (передача певної системи знань) і виховання (формування всебічно розвиненої особистості). Особливості екскурсійного методу (моторність, предметність, наочність). Сутність екскурсійного аналізу. Екскурсійна методика – сукупність вимог і правил, які висуваються до екскурсій, сума методичних прийомів підготовки і проведення екскурсій різних видів. Специфіка методичних прийомів розповіді. Особливості методичних прийомів показу. Особливості застосування екскурсійних методів на транспортних екскурсіях. Роль екскурсійної методики в становленні професійної майстерності екскурсовода. надання коментарів та довідок під час проведення екскурсії. Особливості розповіді на оглядових екскурсіях по місту.

Тема 4. Методика підготовки екскурсії.

Організація підготовки інноваційного екскурсійного продукту. Три стадії підготовки екскурсії. Попередня робота (підбір матеріалів, їх вивчення; відбір об'єктів, на яких буде побудована екскурсія). Безпосередня розробка екскурсії (складання маршруту, обробка фактичного матеріалу, робота над змістом екскурсії, написання контрольного тексту екскурсії, опрацювання методики проведення екскурсії, складання технологічної карти екскурсії, написання індивідуальних текстів). Заключна стадія (захист екскурсії, оформлення документації, затвердження теми, допуск екскурсовода до проведення даної екскурсії). Етапи розробки екскурсії. Визначення мети, завдань і теми екскурсії. Відбір та вивчення інформаційних джерел. Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів. Об'їзд (обхід) маршруту екскурсії. Підготовка тексту екскурсії. Комплектування "портфеля екскурсовода". Складання технологічної карти екскурсії. Документація, необхідна для кожної екскурсійної теми.

Розділ 2. Технологія проектування та формування послуги «екскурсія»

Тема 5. Методика проведення екскурсії

Сутність екскурсійного методу в екскурсійній справі. Сутність і класифікація методичних прийомів проведення екскурсій. Показ в екскурсії та його особливості. Показ в екскурсії – це цілеспрямований, послідовний процес ознайомлення екскурсантів з об'єктами, які розкривають тему екскурсії. послідовність дій екскурсовода щодо показу об'єктів екскурсії. Три рівні показу (попередній огляд, виділення об'єкта із сукупності інших об'єктів, детальне спостереження об'єкта). Методичні прийоми показу (прийом попереднього огляду, прийом панорамного показу, прийом зорової реконструкції, прийом локалізації подій, прийом абстрагування, прийом інтеграції, прийом зорового порівняння, показ наочних посібників, показ меморіальної дошки). Розповідь – умовно прийнята в екскурсійній справі назва усної частини екскурсії, повідомлення і пояснення, які екскурсовод дає групі. Сутність методичних прийомів розповіді в екскурсії, та основні вимоги до неї (тематичність, конкретність, логічність, стислість, переконливість, доступність, завершеність суджень, науковість, зв'язок з показом). Особливості розповіді (залежність від швидкості пересування групи, підпорядкованість розповіді показу, використання в розповіді зорових доказів, адресність, конкретність, стверджувальний характер). Методичні прийоми розповіді (довідка, опис, характеристика, пояснення, коментування, цитування). Системна взаємодія елементів і компонентів екскурсійного процесу.

Тема 6. Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування

Чинники, що впливають на формування потреб людей в екскурсійних послугах. Структура та специфіка туристично-екскурсійного споживання. Сучасний маркетинг – орієнтація на споживача. Основна мета маркетингу в екскурсійній справі – цілеспрямований вплив на формування потреб, попиту, цін, сегментацію ринку, розвиток асортименту екскурсійних послуг, їх просування, рекламу і збут. Функції маркетингу (створення продукту та послуг, просування екскурсійного продукту на ринках, реклама, збут, організація персональних продаж, створення доходу). Специфічні риси екскурсійних послуг (невідчутність, нерозривність виробництва і споживання, неможливість зберігання). Маркетинговий аналіз середовища екскурсійної діяльності та його види (регіональний аналіз, ситуаційний аналіз). Характерні риси екскурсійного обслуговування. Екскурсійний менеджмент та види туристичних підприємств, які надають екскурсійні послуги. Умови формування попиту на екскурсійні послуги суб'єктів підприємницької діяльності.

Тема 7. Ціна і ціноутворення в екскурсійному обслуговуванні

Необхідні умови ціноутворення (економічна самостійність і можливість вибору цінової поведінки підприємства, комерційність відносин суб'єктів господарювання; захист договірних відносин, які гарантують повернення витрат і відшкодування збитків; наявність конкурентного середовища і подолання монополізму; співвідношення потреб і пропозиції на

туристичному ринку). Чинники, що впливають на ціни в туризмі (ступінь насиченості потреб свого цільового ринку; політичні, економічні, правові зміни в соціумі; якість продукту; цінова політика конкурентів; сезонність; клас обслуговування; форма обслуговування). Ціноутворення в умовах ринкової економіки. Необхідні умови та фактори ціноутворення. Чинники, які впливають на ціни в екскурсійному обслуговуванні. Сутність цінової політики. Формування ціни на екскурсію.

Тема 8. Екскурсійна діяльність в Харківському регіоні.

Модель управління екскурсійною діяльністю на регіональному рівні. Суб'єкти підприємницької діяльності в галузі надання екскурсійних послуг в регіоні. Підготовка кадрів в галузі туризму. Харківщина – перлина Слобожанщини. Музейні скарби Харківщини (Харківський історичний музей, Харківський художній музей, Пархомівський історико-художній музей, Чугуївський художньо-меморіальний музей І. Ю. Репіна). Об'єкти, що мають статус національних (Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди, Національний меморіальний комплекс «Висота маршала І. С. Конєва»). Тематика екскурсій по Харківщині. Історичні, літературні, археологічні, геологічні, екологічні екскурсії Слобожанщини. Пам'ятки сакральної архітектури. Розвиток сільського зеленого туризму на Харківщині.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усьо го	у тому числі					Усь ого	у тому числі				
		л	п	сем	інд	с.р.		л	п	се м	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Екскурсійна діяльність як складова туристично-рекреаційної діяльності												
Тема 1. Основи організації екскурсійної діяльності. Функції екскурсії у задоволенні рекреаційних потреб людини	15	2	4			10						
Тема 2. Розвиток екскурсійної справи в Україні	14		4			10						
Тема 3. Основи екскурсійної методики	13	2	4			8						
Тема 4. Методика підготовки екскурсії	16	2	4			10						
<i>Разом за модулем I</i>	58	6	16			38						
Розділ 2. Технологія проектування та формування послуги «екскурсія».												
Тема 1. Методика проведення екскурсії	16	2	4			10						
Тема 2. Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування	14		4			8						
Тема 3. Ціни і ціноутворення в екскурсійному обслуговуванні	16	2	2			10						
Тема 4. Екскурсійні маршрути Харківщини	16	2	10			6						

Разом за модулем 2	62	6	20			34						
Усього годин	120	12	36			72						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність основних понять «екскурсознавство», «екскурсійна діяльність» відповідно до екскурсійної теорії.	2
2	Функції екскурсії у задоволенні рекреаційних потреб людини	2
3	Історичні особливості розвитку екскурсійної справи в Україні	2
4	Сучасний стан сфери екскурсійних послуг в Україні та світі.	2
5	Особливості застосування екскурсійних методів на транспортних екскурсіях.	4
6	Стадії підготовки екскурсії.	2
7	Комплектування «портфеля екскурсовода».	2
8	Сутність екскурсійного методу в екскурсійній справі.	2
9	Методичні прийоми розповіді (довідка, опис, характеристика, пояснення, коментування, цитування).	2
10	Структура та специфіка туристично-екскурсійного споживання	4
11	Чинники, що впливають на ціни в туризмі.	2
12	Музейні скарби Харківщини (Харківський історичний музей, Харківський художній музей, Пархомівський історико-художній музей, Чугуївський художньо-меморіальний музей І. Ю. Репіна).	4
13	Тематика екскурсій по Харківщині. Історичні, літературні, археологічні, геологічні, екологічні екскурсії Слобожанщини. Пам'ятки сакральної архітектури.	6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Основи організації екскурсійної діяльності. Функції екскурсії у задоволенні рекреаційних потреб людини, підготовка до практичної роботи: – дати визначення поняттю «екскурсознавство»; – розглянути сутність і значення екскурсійної теорії; – дослідити сутність і значення екскурсійної методики; – обґрунтувати значення екскурсійної практики в розвитку екскурсознавства; – порівняти сутність понять «екскурсознавство» та «екскурсологія»; – дати визначення поняттю «екскурсійна послуга»; – назвати форми організації екскурсійного обслуговування; – визначити сутність циклового екскурсійного обслуговування; – дослідити варіанти надання екскурсійних послуг під час споживання тур продуктів; – дати визначення поняттю «шляхова екскурсійна інформація». Коли її використовують? – дати визначення екскурсії в загальному розумінні; – визначити екскурсію як виду туристської послуги;	10

	– обґрунтувати доцільність розгляду екскурсії як комплексний екскурсійного продукту; – визначити особливості екскурсійного продукту; – дослідити відмінності основних та додаткових послуг на екскурсії; – розкрити зміст програми екскурсійного обслуговування; – назвати головні споживчі властивості екскурсійного продукту; – охарактеризувати загальні вимоги до екскурсійних послуг; – назвати головні ознаки екскурсії; – дослідити специфічні ознаки для автобусних, музейних та виробничих екскурсій; – визначити особливості соціально-культурних функцій екскурсії; – визначити головні принципи екскурсії.	
	Розвиток екскурсійної справи в Україні, підготовка до практичної роботи: – дослідити історію розвитку екскурсійної справи в Україні, виділити етапи розвитку, обґрунтувати запропоновану періодизацію; – розглянути передумови розвитку екскурсійної справи в Україні; – дослідити регіони України, сприятливі для розвитку туризму; – характеризувати наявні туристичні об'єкти України, що можна використовувати в екскурсійній справі; – ринкові умови та їх вплив на екскурсійну діяльність в Україні; – особливості сучасного екскурсійного обслуговування в Україні; – основні положення закону України «Про туризм»; – основні положення закону України «Про охорону культурної спадщини».	10
	Основи екскурсійної методики, підготовка до практичної роботи: – пояснити схему екскурсійного процесу; – назвати та характеризувати завдання, які вирішуються під час екскурсійного процесу; – визначити принципи, яким повинен керуватися екскурсовод у своїй роботі; – розкрити зміст поняття «екскурсійний метод»; – дослідити особливості екскурсійного метода, які вирізняють його від інших методів пізнання; – пояснити тісний зв'язок екскурсійної діяльності з педагогікою; – дослідити елементи педагогічної техніки, якими повинен володіти екскурсовод; – вивчити компоненти діяльності педагога, які використовує в своїй роботі екскурсовод; – пояснити значення знань із психології для діяльності екскурсовода; – пояснити як з погляду психології відбувається пізнання екскурсантами об'єктів показу: відчуття-сприйняття-уявлення-мислення-поняття; – обґрунтувати способи впливу екскурсовода на психологічний клімат в групі; – дослідити технологію проектування та формування послуги «екскурсія».	8
	Методика підготовки екскурсії, підготовка до практичної роботи: – визначити та характеризувати основні етапи у підготовці екскурсії; – характеризувати схему екскурсії;	10

	– визначити складові частини, які містить вступ екскурсії; – дослідити особливості складових висновків до екскурсії; – розкрити зміст та функції підтеми в екскурсії; – пояснити відмінності назви екскурсії від теми екскурсії; – назвати види екскурсійних об'єктів; – дослідити ознаками класифікації екскурсійних об'єктів; – визначити методику, що використовують для оцінки екскурсійних об'єктів; – визначити призначення та структуру картки об'єкта; – дати визначення поняттю «маршрут екскурсії», назвати вимоги до нього; – дослідити задачі сьомого етапу створення екскурсії - «Об'їзд (обхід) маршруту»; – характеризувати різницю між контрольним та індивідуальним текстом; – розкрити зміст поняття «портфель екскурсовода». Зазначити завдання, що він виконує. – Пояснити що собою представляють «логічні переходи в екскурсії». Зазначити їхні різновиди та призначення. – дослідити групи методичних прийомів, що використовуються на екскурсіях; – дослідити зміст методичної розробки екскурсії. Зазначити її призначення та порядок складання.	
	Методика проведення екскурсії, підготовка до практичної роботи: – дослідити класифікацію екскурсійних методичних прийомів; – розглянути сутність та парадоксальність екскурсійного показу; – дослідити умови для показу; – показати завдання показу; – розглянути значення жестів під час показу; – вивчити прийоми показу; – визначити види показу, що використовуються в автобусних екскурсіях; – дослідити завдання та вимоги до розповіді на екскурсіях; – визначити особливості екскурсійної розповіді; – вивчити методичні прийоми екскурсійної розповіді; – дослідити особливі екскурсійні методичні прийоми; – пояснити поняття «техніка ведення екскурсій»; – перерахувати та характеризувати елементи екскурсійної техніки.	10
	Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування, підготовка до практичної роботи: – дослідити управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах; – розкрити роль маркетингу у сфері екскурсійного обслуговування; – розглянути управління асортиментом екскурсійного продукту; – визначити роль маркетингового аналізу середовища екскурсійної діяльності;	8
	Ціни і ціноутворення в екскурсійному обслуговуванні, підготовка до практичної роботи: – розкрити суть таких показників екскурсійної діяльності як ціна та ціноутворення в умовах ринкової економіки.;	10

	– визначити необхідні умови ціноутворення (економічна самостійність і можливість вибору цінової поведінки підприємства, комерційність відносин суб'єктів господарювання; захист договірних відносин, які гарантують повернення витрат і відшкодування збитків, наявність конкурентного середовища і подолання монополізму; співвідношення потреб і пропозиції на туристичному ринку). – дослідити чинники, які впливають на ціни в екскурсійному обслуговуванні; – розкрити сутність цінової політики; – дослідити формування ціни на екскурсію; – обґрунтувати необхідні умови та фактори ціноутворення.	
	Екскурсійні маршрути Харківщини, підготовка до практичної роботи: – дослідити модель управління екскурсійною діяльністю на регіональному рівні; – визначити суб'єкти підприємницької діяльності в галузі надання екскурсійних послуг в регіоні; – розглянути підготовку кадрів в галузі туризму в Харківському регіоні; – дослідити музеї Харківщини, визначити їх потенціал в екскурсійній діяльності регіону; – розглянути об'єкти, що мають статус національних (Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди, Національний меморіальний комплекс «Висота маршала І.С. Конєва») визначити їх потенціал в екскурсійній діяльності регіону; – проаналізувати, використовуючи мережу Інтернет, тематику екскурсій по Харківщині, що пропонують туроператори та туристичні компанії; – дослідити розвиток сільського зеленого туризму на Харківщині.	6
	<i>Разом</i>	72

7. Методи контролю

- Усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- Перевірка практичних робіт;
- Тестове опитування та письмовий контроль;

8. Схема нарахування балів

з дисципліни «Практикум: Планування екскурсійних маршрутів»

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Залікова робота	Сума
Розділ 1				Розділ 2								
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індиві- дуальне завдання	Разом		
5	5	5	5	5	5	5	5	20	-	60	40	100

T1, T2, ... – практична робота з теми

Практичні роботи оцінюються за такими критеріями:

- виконання практичних завдань – 3 бали;
- захист роботи – 2 бали.

1 бал – практична робота виконана не повністю, містить суттєві помилки, оформлена не за вимогами.

2 бали – практична робота виконана не повністю, є помилки.

3 бали – практична робота виконана фрагментарно; розкриті лише окремих позицій.

4 бали – практична робота виконана послідовно, але недостатньо структурована; є певні незначні недоліки (не повністю/неправильно підписано тощо);

5 балів – робота виконана правильно, структурована; є розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції, містить висновки, доповідач вільно володіє темою, відповідає на питання.

Поточна контрольна робота – 20 балів:

- тестові завдання – 8 балів;
- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 12 балів.

Підсумкова контрольна робота (екзамен) – 40 балів:

- тестові завдання – 20 балів;
- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 20 балів.

9. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство : Навчальний посібник. – 2-ге вид. – Київ : Альтерпрес, 2012. – 444 с.
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 178 с.
3. Дашевська І. М. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності / І. М. Дашевська, О. І. Томкович // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2012. – № 4 (239). – Ч. 2. – С. 129–134.
4. Емельянов Б. В. Организация экскурсионной работы : методика, опыт / Б. В. Емельянов, В. В. Дворниченко. – М. : Профиздат, 1984. – 163 с.
5. Емельянов Б. В. Профессиональное мастерство экскурсовода: учеб. пособие / Б. В. Емельянов. – М. : ЦРИБ «Турист», 1986. – 121 с.
6. Емельянов Б. В. Экскурсоведение: учебник / Б. В. Емельянов. – М. : Советский спорт, 2007. – 216 с.
7. Илюхин М. М. Музейные экскурсии. Методические рекомендации / М. М. Илюхин. – М. : ЦРИБ «Турист», 1991 – 80 с.

8. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: навч.-метод. посіб. – Чернівці: ЧНУ, 2016. – 144 с.
9. Король О. Д. Організація екскурсійного обслуговування в туризмі: навч. посіб. / О. Д. Король. – Сучава, Сучавський університет, 2015. – 110 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/07navchproc>
10. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навч.-метод. посіб. Одеса : Астропринт, 2011. – 216 с.
11. Омельченко Б. Ф. Экскурсионное общение: познание, воспитание, отдых / Б. Ф. Омельченко. – М. : Наука, 1991. – 380 с.
12. Організація екскурсійної діяльності. Опорний конспект лекцій. Уклад. О. О. Каролоп. – Київ : Видавничий центр КНТЕУ. – 2002. – 45 с.
13. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Покоłodна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.
14. Савина Н. В. Экскурсоведение: учеб. пособие / Н. В. Савина, З. М. Горбылева. – Минск : БГЭУ, 2004. – 335 с. 29. Сучасний тлумачний словник української мови : 60 000 слів / [за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського]. – Харків : ВД «Школа», 2009. – 832 с.
15. Тельчаров А. Д. Основы музейного дела. Введение в специальность: курс лекций / А. Д. Тельчаров. – М. : Омега-Л, 2005. – 184 с.
16. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навч. посібник / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. – Київ : Кондор, 2004. – 166 с.
17. Хуусконен Н. М. Практика экскурсионной деятельности / Н. М. Хуусконен, Т. М. Глушанок. – М. : Герда, 2008. – 208 с.
18. Чагайда І. М. Екскурсоведство: навч. посібник / І. М. Чагайда, С. В. Грибакова. – Київ : Кондор, 2004. – 204 с.

Допоміжна література

1. Абрамов В. В. Історія туризму / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур. - Х. : ХНАМГ, 2010. - 293 с.
2. Абрамов В. В. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України. / В. В. Абрамов, М. М. Покоłodна / Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. Серия : Экономические науки. – Київ: «Техніка», 2007. – Вып. 75. С. 203 – 211.
3. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. /О. О. Бейдик - К.: Київ, ун-т, 2001. - 395 с.
4. ГОСТ 28681.1 – 95 Туристско-экскурсионное обслуживание. Проектирование туристских услуг.
5. ГОСТ 28681.2 – 95 «Туристско-экскурсионное обслуживание. Туристические услуги. Общие требования».
6. ГОСТ 28681.3 – 95 «Туристско-экскурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов».
7. ДСТУ EN 15565:2016 (EN 15565:2008, IDT) Туристичні послуги. Вимоги до професійної підготовки та кваліфікаційних програм для гідів. Наказ від 11 серпня 2016 року № 236 «Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, та скасування нормативних документів. – України». / № – Вперше. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://cct.com.ua/2016/11.08.2016_236.htm
8. Енциклопедичний словник-довідник туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух; [за заг. ред. В. К. Федорченко]. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2006. – 372 с.

9. Жарков А. Д. Экскурсия как педагогический процесс: метод. рекомендации / А. Д. Жарков. – М. : ЦРИБ «Турист», 1995. – 40 с. 171
10. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» № 1282-IV від 18.11.2003 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2000. – № 18 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.uazakon.com](http://www.uazakon.com)
11. Зінченко В. А. Екскурсологія як туризмологічна наука / В. А. Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. – Серія : філософські науки. – Київ, 2010. – Вип. 8. – С. 211–223.
12. Илюхин М. М. Особенности и средства показа в экскурсии : метод. рекомендации / М. М. Илюхин. – М. : ЦРИБ «Турист», 1990. – 80 с.
13. Илюхин М. М. Рассказ на экскурсии: метод. рекомендации / М. М. Илюхин. – М. : ЦРИБ «Турист», 1991. – 48 с.
14. Івченко А. С. Вся Україна / А. С. Івченко - К. : ДНВП «Картографія», 2006. - 656 с.
15. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України № 1124 від 02.10.2014 р. // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1341-14>.
16. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг: Геопросторові аспекти. - 2-ге вид., перероб. та доп. /О. О. Любіцева - К.: Альтерпрес, 2003.
17. Маврина Н. С. Процесс формирования экскурсионной услуги [Электронный ресурс] / Н. С. Маврина // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 161. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/portal/ soc_gum/knp/161/knp161_123-126.pdf.
18. Мальська М. Я. Менеджмент туризму. Вступ до спеціальності: Навч. посіб. / М. Я. Мальська, В. В.Худо - Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002.
19. Мальська М. Я. Туристичний бізнес; теорія і практика: Навч. Посібник / М. Я. Мальська, В. В.Худо - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 424 с.
20. Менеджмент туризма : Туризм как объект управления: учебник. Под. ред. В. А. Квартальнова. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 302 с.
21. Омельченко Б. Ф. Дифференцированный подход к обслуживанию различных групп туристов и экскурсантов: конспект лекцій / Б. Ф. Омельченко. – М. : ИПК, 1997. – 120 с.
22. Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство: навч. Посібник / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський./ за ред. проф. Ф.Д. Заставного. – 2-ге вид., виправл. – К: Знання, 2008. – 575 с.
23. Покоłodна М. М. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання / М. М. Покоłodна, В. С. Гришанова // Комунальне господарство міст. – 2012. – № 102. – С. 475–479.
24. Покоłodна М. М. Опорний конспект лекцій з дисциплін «Екскурсознавство», «Організація екскурсійних послуг» (для студентів спеціальності 7.050201 – «Менеджмент готельного курортного і туристського сервісу» і 6.050400 – «Туризм») / уклад. : М. М. Покоłodна. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 80 с. – [Електронний ресурс] Режим доступу : [http:// eprints.kname.edu.ua](http://eprints.kname.edu.ua)
25. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу, від 20 жовтня 2004 р., № 1344/9943. 172
26. Розвиток туризму починається з гiда [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://glavcom.ua/specprojects/press_center/jakshcho-ukrajina-ne-navedelad-v-turistichnij-galuzi-to-na-jevrobachenni-bude-soromno eksperti-386316.html
27. Федорченко В.Х. Туристський словник-довiдник: Навч. посiбник / В. Х. Федорченко, І. М. Мініч – К.: Днiпро, 2000. – 54 с.
28. European federation of tourist guide associations [Electronic resource]. – Regime of access : <http://www.feg-touristguides.com/> 35. European standard EN13809:2003 Tourism services – Travel agencies and tour operators terminology [Electronic resource] / – Regime of access

: <http://www.wftga.org/sites/default/files/imceuploads/documents/DEFINITIONS%20OF%20TOURIST%20GUIDE-TOUR%20MANAGER-TOUR%20ESCORTFINAL.pdf>